

pripoveduje ustanovitev tega zavoda, potem navaja učiteljstvo ter naznanja učno osnovo. Predpisani predmeti so bili: krščanski nauk, nauk o izreji in podučevanju z djanskimi vajami vred, učni jezik, računanje in zemljo-merstvo, prirodopis, naravoslovje, zemljepisje, zgodovina, gospodinjstvo, francoščina, lepopisje, ročno risanje, petje, klavir, telovadba, ženska dela. — Prostovoljna predmeta sta: angleščina in drugi uvelni jezik. — Učenk se je v 1. razred vpisalo 42, do konca leta jih je ostalo 39, večidel Ljubljancank. Državnih ustanov po 50 gold. je 23 učenk vživalo. Za 1873. l. se odpre 2. razred.

Prva mestna Arazredna ljudska šola pri sv. Jakobu v Ljubljani.

Letno poročilo te šole pričenja spis, v katerem g. ravnatelj Praprotnik starišem priporoča, z domačo izrejo podpirati šolo, ter nekoliko govori o nepazljivosti in neubogljivosti otrok. Ta spis, s prijazno besedo posebno starišem namenjen, kakor tudi končna razvrstitev učencev po njihovem šolskem napredku sta pisana v slovenskem jeziku, vsa druga naznanila v obeh jezikih. — To šolo je obiskovalo 428 vsakdanjih in 95 nedeljskih učencev.

Druga mestna Arazredna ljudska šola v Ljubljani.

Vvodni spis ima naslov: „Domača izreja in njeni nasledki za prihodnost“ in „Die Erziehung im elterlichen Hause und deren Tragweite für die Folge“ — spisal ravnatelj L. Bélar. V obeh jezikih so pisana tudi druga naznanila, v slovenskem pa razvrstitev vsakdanjih učencev po napredku, med katerimi je bilo 426 Slovencev, 37 Nemcev, 11 Lahov in 1 Hrvat. Nedeljskih učencev je bilo 289.

Poročilo štirirazredne šole v Kranji.

brez vvodnega članka naznanja le šolske prednike in učitelje, izvestje iz šolskega dnevnika in šolske dobrotnike. Vsakdanja šola je imela učencev 140 in učenk 108; nedeljska pa 54 učencev in 60 učenk.

Štirirazredna ljudska šola c. k. rudnika v Idriji.

Letno poročilo te šole v nemškem jeziku objavlja osnovo idrijske šole za 1811.—12. leto za francoske vlade. V slovenskem in nemškem jeziku tiskana naznanila kažejo 489 vsakdanjih in 142 nedeljskih učencev, in učenk. Pohvaliti moramo poročilo, da učenci tukajšnje šole so letos naložili 18.520 kebrov in 176.447 metuljev, sadnemu drevju in sadežem sploh škodljivih. Ako je bilo med temi metulji — pravi ravnatelj — polovica babic, vsaka babica pa znese 150 do 200 jajčic, pokončanih je bilo po tem načinu gotovo 17 milijonov gosenic. Očitna taka poročila o tej zadevi rodijo gotovo dober sad, ker dajejo drugim ljudskim šolam lep izgled, naj tudi one praktično izvršujejo, kar se v šoli z besedo razlaga o škodljivosti omenjenega mrčesa.

Štirirazredna šola v Črnomlju.

Ravnatelj gospod Anton Jeršinovec v vvodnem članku starišem prav gorko prigovarja, otroke pridno pošiljati v šolo. — Učencev in učenk je štela v vsakdanji šoli 404, v nedeljski pa 136, skupaj toraj 540.

Nunska dekliška ljudska šola v Ljubljani.

Gospé nune Uršulinke oskrbujejo dve ljudski dekliški šoli s šestimi razredi; ena se imenuje vnanja, ena pa znotranja. — Vnanja, to je, ona, ktero sme obiskovati vsaka deklica, je konec leta štela 857 učenk; prvi razred se je podučeval v treh sobah, drugi in tretji pa vsaki v dveh, viši niso bili razdeljeni, menda

zarad pomanjkanja sob, ker v 4. razredu je bilo 153 učenk. Med njimi je bilo 36 Nemk, 3 Čehinje in 4 Lahinje; po veri bile so vse katoličanke. — Notranja šola, to je, tista, ki jo obiskujejo deklice, ki so ali v popolni oskrbi in izreji v samostanu, ali pa le čez dan ostajajo v njem, je štela 161 učenk, med njimi je mnogo mnogo tujk skoro iz vseh avstrijskih dežel iz slovenskih, nemških, laških in ogerskih krajev. Razun dveh, ki ste nezedinjeno-grške vere, so bile vse katoličanke. Kdor nasproti „Tagblatt-u“, ki je tudi že svoj hudobni jezik brusil nad to šolo, vé ceniti trud častitih učiteljic in vspeh njihovega truda, ta prizna, da se je tej izvrstni šoli prav po zaslugah podelila pravica javnosti v smislu 72. §. šolske postave. To priznanje je učiteljicam djansko dala tudi izpraševalna komisija za učitelje ljudskih in meščanskih šol, ker je štiri učenke nunskih šol, ki so se dale izprašati pri njej, potrdilo s častnim spričalom šte. 2. — Po vsem toraj ni čuda, da nunske šole ne le Ljubljanske, ampak tudi Loške, od katerih nismo dobili letnega poročila, vživajo splošno zaupanje. Čem bolj liberaluhi udrihajo po samostanskih šolah in zavodih, tem več učenk in rejenk dobivajo. Učiteljicam nunam največe plačilo daje vesela zavest, da s tolikim vspehom delajo za omiko in krščansko izrejo ženske mladosti. — Konečno pristavljamo le še to željo, naj bi častite gospé prihodnje leto tudi v slovenskem jeziku izdale svoje „letno poročilo“.

Letno sporočilo čveterorazredne ljudske šole v Ljutomeru na Štajarskem.

Zanimivo je to sporočilo že potem, da je menda prvo slovensko na Štajarski zemlji. Gosp. nadučitelju J. Lapajne-tu, ki je lani iz Idrije prišel v to šolo in je ravnatelj njen, gré zasluga o tem. Poročilo se pričenja s „zgodovinskimi črticami o Ljutomeru in njegovi okolici“. Popis, sicer kratek, ker na tem mestu ni mogel obširen biti, ima mnogo zanimivih drobtin. Poleg 4 učiteljev za navadne nauke ljudskih šol učijo trije duhovni gospodje veroznanstvo. Učni jezik je slovenski; nemščina je v 3 viših razredih učni predmet. Učencev v 4 razredih je bilo 215, učenk pa 165, tedaj skupaj 380.

Národne stvari.

Na adresu „Slov. Nar.“

Poslednje „Novice“ so s člankom „Pred volitvami“ dregnile v sršenovo gnjezdo.

Skoro da celi „Slov. Nar.“ je poln „odprtih pisem“, „odgovorov“, „naznanil“, priporočil itd.

Prvi prične kolovodja g. dr. Razlag s pismom: „Gospodu dr. Jan. Bleiweisu“, v njem pa omenja tudi g. dr. Coste in g. Lésarja. „Novice“ samim tem trem gospodom prepuščajo zavrnuti g. dr. Razlagovo sumičenje.

Drugi sebi hvalo poje in na druge žolč razlija g. dr. Vošnjak v „odprtem pismu Novicam“.

Pomena besedic „doslé ustanovnik“ g. dr. Vošnjak ni razumel, ker ni bral med vrsticama, da je slé njen razpornik. Od njegovega prihoda v Ljubljano se datuje plamen razdora v Matičnem krogu; njegovo popred bolj krtinsko rogoviljenje za „Narodovo“ tiskarnico je stopilo v listu od 2. julija očitno na dan z onim pamfletom, ki je dal bralcem „Novic“ znani povod viharu seji v Matičnem odboru.

O lastni hvali so že zadnje „Novice“ povedale stari pregovor. — Da so trije spisi o „Slov. Štajarju“ v Matični omari, to sami vemo iz Matičnih poročil in vsi bralci „Nov.“ to vedó z nami; al kaj je hotela z njimi, ker noben oddelek ni dovršen in Bog vedi, ali bode kedaj?

Sicer pa o štajarski slovstveni zgodovini prof. Marna (?) nam ni nič znano. Kedar pa bode to delo do konca dodelano, se bode še le sodilo, ali je izvirnik bolji ali prevod. — Gosp. dr. Vošnjaku se je poljubilo polževo spisovanje „Slov. Štajarja“ zagovarjati s tem, da tudi dr. J. Bleiweisove knjige „Živinozdravstva“ je prišel na svetlo le 1. in 3. del. Pa jo je le zopet zavozil g. dr. Vošnjak! Mi smo pri mnogih gospodarjih že pred več leti videli 4. 5. in 6. del lično natisnjen v Blaznikovi tiskarni, ktero je „Nar.“ večkrat z blatom ometal.

Celó napak je g. dr. Vošnjak razumel ali pa nalašč tako zasuknil „Novično“ opombo o „delničarjih narodne tiskarne“. „Novice“ ostanejo te misli, da tak delničar, ki zoper **Matično korist glasuje v odboru Matičnem, da ne bi škode trpela njegova korist, ker je delničar narodne tiskarne, ni sposoben biti Matici odbornik.** Ali mar g. dr. Vošnjak ne pozna gosp. Matičnih odbornikov, kateri, če tudi so delničarji „Narodove“ tiskarne, so **glasovali za Matično tiskarno**, ne zmenivši se za lastni dobiček? Ali mar dr. Vošnjak ne vé, da so mnogi gospodje delnico za „Narodovo“ tiskarnico podpisali le zato, da so se odkrižali silnega tiščanja. Zato je velik razloček med delničarji in delničarji.

Gosp. dr. Vošnjak pravi, da gre pri volitvi v odbor v prvi vrsti gledati na to: je li kdo slovenski pisatelj? „Novicam“, vedé, da pravila Matična ne nakladajo nobenemu odborniku dolžnosti spisovanja, gré v prvi vrsti zato, da ni navdan tistega duhá, ki razdira slogo, ki je do zadnjih 2 let bivala med Slovenci. Pa vsaj tudi g. dr. Vošnjaku ni resnica z njegovim izrekom, sicer ne bi bil med kandidate postavil g. Grassellija, g. Voduška itd., katerih spise mu tudi mi „v zlatu vezane“ podarimo.

„Novicam“ bobnanje gosp. dr. Vošnjaka nikakor ni šala, ampak resnica. Njegov „boben“ je že marsikoga oglušil, da ne sliši, ali je malemu narodu na korist edinost ali razprtija.

Prav iz srca hvaležni smo pa dr. Vošnjaku za zadnje besede njegovega odprtega pisma, ker o njih je izražen program dr. Schuselkovih „Mladoturkov“. Doslé smo Slovenci vsi imeli prislovico, ki je sveta bila vsacemu rodoljubu: „vse za vero, domovino in cesarja“. Dr. Vošnjak je zdaj razvil zastavo svojih: „vse za domovino, omiko in svobodo“. Sedaj menda vendar čitatelji spoznajo, kam veslja g. dr. Vošnjak in svojbina njegova, ki se „razumništvo“ zove. Isti „liberalizem“ je, ki stoji na praporu „Tagblattovem“, kateri svojbino svojo tudi zmirom „Intelligenz“ imenuje. Pod to zastavo je klika dr. Vošnjakova na Štajarskem spahnila spoštovanega rodoljuba Kosárja iz deželnega zbora štajarskega, in ta klika očituje dr. Bleiweisu in dr. Costi, da priporočujeta „Nemca“ Hermana za odbornika Matici! Kjer nehvaležnost tako daleč sega, da najbolj pogumnega in inteligentnega zagovornika narodnih pravic štajarskih Slovencev tako zaničuje zato, ker je „razumnikom“ preveč „klerikalec“, ondi je konec vsega porazumljenja.

Tretji v kolo je stopil gosp. Jurčič z odgovorom „Novicam“, ter dokazuje, da je Matičin ud, ker „je pri blagajniku 2 gld. vplačal za l. 1872“. — Zvedeli smo, da je g. Jurčičev prvi donesek 12. dan tega meseca res vpisan v Matičin denarni zapisnik; s tem se je toraj oglasil, da želi biti Matičar. Toda mi mu na to povemo §. 2. iz Matičnih pravil glaseč se: „Ud slovenske Matice je, kdor je sprejet po društvenem odboru“, in 13. §. opravičnega reda, ki se glasi: „Odbor sprejema ude (§. 2. Mat. pr.). — Od 12. septembra pa še ni bilo odborove skupščine. In vendar je g. Jurčič bil že stavljen med kandidate za odbor,

predno je njegov donesek bil vpisan v Matičin denarni zapisnik. Ker je g. Jurčič toliko let „Fabius cunctator“ bil, da ni pristopil k „Matici“, je vprašanje čisto naravno: ali za 2 forinta, ki ju je 12. septembra vplačal, si je kupil ob enem tudi odborništvo?

O dokazovanji njegovem, češ, da je sposoben za odbornika, in o hvali njegovi po dr. Bleiweisu že pred leti, pa samo to rečemo, da uvenela je že marsiktera zala cvetka, ki je obetala roditi žlahen sad. Hudobni svet hoče po „Narodu“ soditi, da ste na rakovi poti.

Priporočevaje še enkrat svoje kandidate „Narod“ veli volilne liste pošiljati g. dr. Razlagu ter s tem dokazuje, da je g. dr. Razlag prav za prav kolovodja vse „Narodove“ agitacije.

Gosp. dr. Costi in dr. Bleiweisu dalje očita „Nar.“, da sta 15. dne t. m. — tedaj 3 dni, predno so „Novice“ prišle na svetlo, razposlala pismo, s katerim sta Matičarje pozorne storila, da „Narodovci“ vse sile napenjajo za zmago pri teh volitvah. — Ne 3 dni, že več časa so bile znane zvijače, s katerim so nekteri „Narodovci“ lovili podpise. Ali morete tajiti, da ste zapeljavali ljudi k krivičnim podpisom? Na to očitaje „Novic“ ne črhnete nobene besede!! Ne besedice ne zinite o tem, da ste celó mrtve klicali iz grobov!!

Naposled „Narod“ spodbuja svoje prijatelje na novo pristopiti k Matici ter zlasti gg. učiteljem, ki pridejo k učiteljskemu shodu 24. in 25. septembra, prigovarja, še 26. t. m. ostati v Ljubljani in udeležiti se občnega zbora. — Tudi nam bode oboje všeč, ker se bodo najbolje sami prepričali, da mi se poganjamo le za Matično korist, a ne za dobičkarijo akcionarsko! Zato imamo tudi v Matičnem odboru zastopano ljudsko učiteljstvo v značajnem gosp. Praprotniku, kterege so lani dr. Vošnjakovi „razumniki“ iz odbora izbacniti hoteli, in letos nasvetujemo vrlega učitelja in pisatelja gosp. Ivana Tomšiča, mnogi pa tudi namesto g. dr. Razlaga voliti hočejo neprestrašenega rodoljuba in spretnega pisatelja gosp. Močnika.

Marsikaj mogli bi še povedati, al škoda se nam zdí papirja; našim rodoljubom bode zadostoval ta odgovor, da vidijo zvijačnost in puhlost ugovorov „mislečih razumnikov“.

Blagorodnemu gospodu dr. Razlagu.

V dopisu, namenjenemu g. dr. J. Bleiweisu, rekši, da že 20 let veste, kaj g. dr. Costa misli o Slovencih, pišete dalje: „Gosp. Lésarja smo tudi že opazovati priložnost imeli“. Hvala Vam za Vašo ljubeznjivo pažnjo; doslé nisem vedel, da se pečate tudi s prečudnim nadzorovanjem; toliko pa mi je znano, da niti mene niti drugih ne bi utegnili opazovati, da ste pazni bili sami na-se in na obče znane premembe, ki so se v Vas dogodile od tistih dob, ko ste v skupščini Matičnega odbora tako krepko in navdušeno zagovarjali izdavo „dogmatike“, in odkar ste bili deželni glavar, da ste s svojimi tovariši dospeli do prislovice: „vse za domovino, omiko in svobodo“. — Dobro, če sami sebe boljše poznate, nego mene.

A. Lésar.

Blagorodnemu gospodu dr. Razlagu.

V Vašem pismu „gosp. dr. Bleiweisu“, natisnjem v 110. listu „Slov. Naroda“ berem sledeče besede: „kako gosp. dr. Costa misli o nas Slovencih, ki smo bili z njim na vseučilišču, to že 20 let vemo“. — Meni ni znano, da ste bili Vi v tistih letih kakor jaz (1850—1854) na Graškem vseučilišču. Tudi ne razumem pravega pomena teh besed; to pa čutim, da so sumljive in razžaljive. Po pravici in odločno toraj zahtevam, da pred javnim svetom po-

jasnite in na tanko razložite svoje misli. Moje življenje je do sedaj bilo popolnoma odkrito vsacemu, kdor je želel poznati me, in vse delovanje moje ostalo je zmirom popolnoma dosledno. Kako sem mislil in še mislim o Slovencih in Slovanih sploh od onega trenutka, ko sem stopil v javno življenje po dovršenih študijah, to se lahko vidi na vsaki strani zgodovinskega časnika „Mittheilungen des historischen Vereins für Krain“, čegar vredništvo sem prevzel meseca septembra 1856. l. in ga vredoval s pomočjo sodelalcev Hicingerja, D. Trstenjaka, Metelka, Nečaseka itd. do 1858. leta; to se lahko tudi razvidi iz „Vodnikovega spomenika“, kterege sem izdal 1859. leta, povod pa mu dal že 5. novembra 1857. leta.

Dr. E. H. Costa.

Blagorodnemu gospodu dr. Razlagu.

Ker pismo Vaše, ki ste mi ga poslali v 110. listu „Slov. Nar.“, kakor zdravniki pravimo, je „superfoetacija“ ali „foetus in foetu“, zato Vam odgovorita gospoda dr. Costa in prof. Lésar. Meni po takem ne ostaja drugega nego to, da Vam odgovorim na vprašanje Vaše, da je resnica, in ne tiskarna pogreška to, kar so „Novice“ rekle, da v našem volilnem odseku bili ste le z manjšino glasov izbrani za odbornika. Vendar se je zgodilo tū, kar se večkrat tudi v parlamentarnih klubih zgodi, da se je večina vklonila manjšini; al zgodilo se je to izrekoma, da oni, ki v odseku niso za Vas glasovali, tudi za Vas ne bodo glasovali v zboru, in to so vsi tisti (in ž njimi še drugi), ki so opazovali Vaše postopanje proti Matični tiskarnici v združbi z gosp. dr. Vošnjakom. Ali zmorejo ti ali ne, to je vse jedno; vsak voli po svoje, meni pa je v vsem doslednost sveta. — Nekterim se je potrebno zdelo, da se ta sklep večine odsekov naznani onim, ki bi utegnili vprašati, kako da ste ostali Vi, a dr. Vošnjak, dr. Pogačar ne? — To pa se ni zgodilo na skrivni poti, ampak bilo je po tisku očitno naznanjeno vsem, katerim povedati se je to potrebno zdelo.

Dr. Jan. Bleiweis.

Priposlano.

V zadnjem listu „Novic“, ki mi je danes prišel v roke, najdem med kandidati, ki jih priporoča „Narod“ za volitev v odbor Matice slovenske, tudi svoje ime. Čem manj ko sem se mogel kedaj sprijazniti z modernim liberalnim duhom, ki se, zavito v častitljivo domačo obleko, goji in razširja po „Narodu“, — čem živeje obžalujem prepire in razprtije, ki jih v silno radost zagrizenim nasprotnikom vzrokuje „Narod“, čem boljje spoznavam, da od strane „Naroda“ hujša nevarnost preti narodnemu napredku, za kterege se skupno vojujemo, kakor od strane očitnih stranskih sovražnikov, tem večja mi tudi nastaja dolžnost, javno izreči, da se nikakor ne vjema ne z mojimi mislimi in željami, ne z mojim značajem, da „Narod“ mene šteje med svoje in ko kandidata priporoča.

V Novem na Primorskem dne 20. sept. 1872.

Dr. Leon Vončina, prof. bogoslovja.

Mnogovrstne novice.

* *Bridkosti federalističnega časnika.* V Pragi izhajajoči veliki časnik „Politik“, ki se v prvi vrsti poganja za pravice Slovanov in avtonomijo dežel, našteva v enem svojih zadnjih listov bridkosti, ki jih je doživel v preteklih 10 letih, ter pravi, da 300krat je bil konfisciran (v prepoved djan), čez 30.000 gld. je moral kazni plačati, vredniki njegovi so bili obsojeni v ječe tolikrat, da vsi

zapori na leta sešteti znašajo 65 let, poleg tega so bila njih stanovanja velikrat preiskovana, nekteri iz domovine izgnani itd. Strašne nadloge za tiste in njihove rodovine, ktere je kazen zadela. A vendar — pravi — ne prestrašeni stojimo zmirom na istem mestu v isti cilj in konec: na blagor naroda svojega in domovine svoje.

* *Velikansko peticijo* z 172.000 podpisi za predrugačenje šolskih postav je katoliški narod na Českem nedavno izročil ministerstvu nauka in bogočastja. A kaj je storil minister? Deželnemu šolskemu svetu jo je poslal v obravnavo. — „Vaterland“ priča-kuje, da deželni šolski svet prošnje 172.000 poštenih državljanov, ki so svojemu cesarju verno udani in veliko veliko davka plačujejo, ne bode tebi nič meni nič — na stran položil.

Dopisi.

Iz Tridenta v Tirolih 17. sept. J. R-n. — Osem let je vže minulo, kar se naš slovensko-kranjski polk (regiment) potika po najbolj skrajnih in odljudnih mejah avstrijske monarhije. Molčim naj, da garnizoni v Dalmaciji in na Tirolskem so najbolj trpežni in da se moramo samo zdravi in krepki konstituciji in vedremu duhu kranjskega roda zahvaljevati, da niso naši stariši več sinov pogubili, da ni dobila naša dežela več hromakov in pokvek; prašam le, je li tako vmetovanje državno ekonomično? koliko stane vsako leto menjevanje ljudi, ker mora Avstrija vsako kapljico vode za svoje železnice tujim družbam po avstrijsko plačevati; ko je dosti priležnejih provincij! Politično so menili tako ravnati, češ, naši ljudje niso za salonska mesta, so prerobati, toraj so za skale in hosto.

Okornogibčni in teslasti nemški hribovec in divji Madjar imela sta povsod prednost, kakor druge v državi tako sta tudi tukaj srčno jederce! Spoznali pa so tudi, da se servilni Slovenec najbolj sporazumeva z elementi, ki so vsemu, prej nego državi prijazni, da je premeten in prebrisan v službi in družbi; toraj po njihovi misli vsaj dobro pomirovalno sredstvo za državne puntarje, Kaj na polajšanje deželi in ljudstvu ni pri tacih stvaréh gledati! —

Znano je, kako so se naši poslanci pred dvema letoma pehali in lazili po dunajskih kabinetih, da bi polku stan pomanjšali in ga bliže doma spravili in da so ministra Kuhna komaj preongavili, da je odločil regimentu Trst. Ali jaz se bojim, da je Trst prolog križevega pota za Dalmacijo. Vederemmo!

Kako veselje in zadovoljnost izbudilo je premeščenje pri polku! Nemirno šteli so se meseci, tedni, nevoljno gledali zadnji dnevi: „Kako se bomo postavili, ko v Ljubljani marširamo, „naši“ nas bodo vže čakali, morebiti pride tudi tovarševa sestra. In v Trstu je dosti naših ljudi, ki znajo govoriti, in nas ne bodo kakor pse pogledovali.“ — Sredotočje vsega veselja bila pa je Ljubljana, tam se bomo dva dni oddahnili!

Al človek obrača, baron Khun pa obrne. Niti minute nij dovoljeno regimentu v Ljubljani ostati! Prot deveti uri zvečer pride regiment 20. in 23. t. m. po Rudolfovej železnici tjekaj; v 50 minutah mora vse v redu „fort“ po južnem vlaku. Čul sem izgovor, da so naši ljudje živine, da bi se tako razkropili, da bi ne prišli več vkup. Slaba zavest dobre discipline!! Zajec bo brž ko ne za družim grmom tičal: ali ni strah pred „narodno pošastjo“ gospodom v Gradci in Ljubljani „spiritus agens“! Bojé se menda gospodje, da bi Slovenec ne objel Slovenca, da bi ne občutil, da ima svoj dom, da bi ne pokazal, da ljubi svoje, da iskreno ljubi deželo svojo. Mnogo let želeli so si naši nazaj v na-